

A Child-Focused Understanding for the Protection and Safety of Children and Prevention of Sexual Abuse: Child-Centered Environments

Burak Miraç Gönültaş^{1,a}

¹Department of Social Work, Faculty of Letters, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 26/02/2022

Accepted: 04/06/2022

ABSTRACT

In the cases of sexual abuse, which have increased significantly in recent years, it has been observed that victimization mostly occurs in areas outside the home. This situation necessitates focusing on the characteristics of the environments outside the home where children live and the effectiveness of adults in the role of guardians of children, especially in terms of preventing maltreatment of children such as sexual abuse. In this context, first and foremost, the present study aims to discuss the criminological dimension of the subject, the concept of a child-centered environment, and possible standards for the effective protection of children, to ensure a child-centered environment. According to the criminological point of view, to prevent children from sexual abuse, it is required 1- to understand how places, where children are not under parental supervision, should be in terms of safety and protection of children, 2- to know the methods of perpetrators to approach to children, 3-being aware of the effectiveness of protectors who play an important role in the protection of children and how they will be effective. As a result, to prevent sexual abuse and other child maltreatment, whatever environment is concerned with the child should be organized, designed, and managed with a focus on the child. It should be ensured that there are conscious and active professionals-protectors and parents should be aware of these environments, so it is thought that a holistic perspective is needed.

Keywords: Sexual abuse, child-centered environments, criminology, teacher, parents, child safety

Çocuğun Korunması, Güvenliği ve Cinsel İstismarın Önlenmesinde Çocuk Odaklı Bir Anlayışın Gerekliliği: Çocuk Odaklı Ortamlar

Süreç

Geliş: 26/02/2022

Kabul: 04/06/2022

ÖZ

Son yıllarda önemli artışlar gösteren cinsel istismar vakalarında, mağduriyetlerin çoğunlukla ev dışındaki alanlarda meydana geldiği görülmüştür. Bu durum özellikle cinsel istismar gibi çocuğa yönelik kötü muamelelerin önlenmesi açısından çocukların buldukları ev dışındaki ortamların özelliklerini ve çocukların koruyucusu rolündeki yetişkinlerin etkinliğini sorgulamayı gerektirmektedir. Bu bağlamda çalışma; öncelikle çocukların bulunabileceği tüm ortamların çocuk odaklı ortamlar niteliğine kavuşabilmesine yönelik, konunun kriminolojik boyutunu, çocuk odaklı ortam kavramını ve çocukların etkili korunmasına yönelik muhtemel standartları tartışmayı amaçlamaktadır. Kriminolojik bakışa göre çocukların cinsel suçlara maruz kalmasının önlenmesi için bu suçların meydana gelmesinde; 1- Çocukların ev dışında ebeveyn gözetiminde olmadıkları yerlerin, çocukların güvenliği ve korunması açısından nasıl olması gerektiğinin, 2- Çocuklara yönelik istismar davranışında bulunan kişilerin çocuklara yaklaşma şekillerinin, 3- Çocukların korunmasında önemli rol oynayan ve çocuklarla birlikte olan koruyucuların (ebeveyn, öğretmen, bakıcı, eğitici vs.) etkinliğinin ya da nasıl etkin olacağına anlaşılması gerekmektedir. Sonuç olarak, cinsel istismar ve diğer çocuğa yönelik kötü muamelelerin önlenmesi adına çocukla ilgili hangi ortam söz konusu ise hepsinin çocuk odağında organize edilmesini, tasarlanmasını, yönetilmesini, buralarda bilinçli/etkin profesyonellerin/koruyucuların bulunmasını ve bu ortamlar konusunda ebeveynlerin bilinçli olmasını sağlayacak bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel istismar, çocuk odaklı ortam, kriminoloji, öğretmen, ebeveyn, çocuk güvenliği

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

mburakgonultas@gmail.com

<https://orcid.org/000-0003-4182-6098>

How to Cite: Gönültaş MB (2022) A Child-Focused Understanding for the Protection and Safety of Children and Prevention of Sexual Abuse : Child Centered Environments, CUJOSS, 46(1): 85-93

Giriş

İçinde bulunduğumuz zaman içerisinde, çocuklara yönelik ihmal veya kasıtlı şiddet mağduriyetlerindeki artış dikkat çekicidir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2017) verilerine göre son üç yılda kötü muamele ve şiddete maruz kalan çocuk sayısında artış vardır: 2016 ve 2017 yıllarında mağdur çocuk ortalama oranı %12 artarken 2015 yılına kıyasla çocuklara yönelik cinsel şiddet (artış %30) ve yaralama suçlarına (artış %8) maruz kalmada önemli artışlar olmuştur. Her gün ülkenin bir yerinde çocuklara yönelik kötü muamele ve istismar edici davranışlarla bir şekilde maalesef karşılaşmaktadır. Bunlar genel olarak, çocuğa yönelik fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, kaçırılma ve silahlı şiddet gibi vakalardır.

Gönültaş (2018: 19-20) mağdur çocuğu, dış dünyanın olumsuzluklarına maruz kalarak ve/veya olumsuzluklara maruz bırakılarak zarar görmesi olarak tanımlamıştır. Ayrıca çocuğun savunmasız koşullar altında olmasının çocuğun mağduriyeti üzerinde dinamikleştirici bir etkisinin olduğunu belirtmiştir. Çocuklar içinde buldukları koşullar nedeniyle savunmasız ve dezavantajlı durumda olabilmekte veya savunmasız hale getirilebilmekte ve bu iki koşul altında bulunmak çocukların istismara uğramalarını hızlandırabilmektedir (Finkelhor, 2008; Gönültaş, 2018). Savunmasız çocuklar, diğerlerine göre daha fazla ihmal ve istismar riski altındadır, bu nedenle özel bakım, dikkat ve korunmaya ihtiyaçları vardır. Bu bağlamda çocuğun savunmasızlığının önüne geçecek şekilde ortamların oluşturulması sağlanmalıdır.

Bu çalışmanın odak noktası, çocukların etkin bir şekilde korunması ve güvenliğin sağlanabilmesi için çocuk odaklı bir anlayışın oluşmasına yönelik önerilerde bulunmaktır. Bu bağlamda çocukların bulunduğu ya da bulunabileceği tüm ortamların (okul, kurs, etkinlik alanları vs. gibi) çocuk odaklı ortamlar niteliğine nasıl kavuşabileceğine yönelik asgari standartları ve bu standartların kapsamalarını belirlemeyi ve başta öğretmenler olmak üzere çocukla birlikte olan/çocuğa bakım veren yetişkinlerin etkin gözetim yapabilmeleri konusunda önemlerini ortaya koymaya yönelik önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda,

- Zaman ve mekân unsurları bağlamında çocuğa yönelik işlenen suçların kriminolojik boyutu tartışılacaktır.
- Çocuk odaklı ortam kavramının ne olabileceği tartışılarak, çocukların etkin korunmasında bütüncül yaklaşımın nasıl olabileceğine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Çocuklara Yönelik Suçlarda Zaman ve Mekân İlişkisi: Çevresel Kriminoloji Bakışı

Çocuklara yönelik suç teşkil eden şiddet, saldırganlık, kötü muamele ve istismar davranışlarını tartışabilmek adına, bu suçların hangi faktörlere göre değiştiğinin ayrıntılı olarak görülmesi öncelikle yerinde olacaktır. Ancak TÜİK'in bu verileri ayrıntılı değişkenlere sahip değildir. Bu amaçla, alanda yapılan çalışmalardan, Gönültaş (2013)'in, İstanbul'da 2009-2012 yılları arasında

cinsel istismar mağduru çocuklar (n=202) üzerine yaptığı araştırmasındaki bulgulara başvurulabilir: Bu kapsamlı çalışmaya göre; istismara uğrayan çocukların %88'i kız çocuğudur, %54,5'i 0-12 yaş arasındayken, %45,5'i 13-15 yaş arasındadır, istismarcılar %65 ile hane dışından kişilerken, bunların %33'ü çocuğa tamamen yabancı kişilerdir, vakaların %70'inde istismarcı, çocuklara vaat, rüşvet, ayartıcı davranışları içeren metotlarla yaklaşmıştır, vakaların %88'i çocuğun evinin dışında bir yerde gerçekleştiği görülürken, ev dışında meydana gelen istismarlarda fail en fazla oranla hane dışından kişilerdir, istismarın şekli %53 ile en fazla penetrasyon içeriklidir, mağdurların %60'ı istismar sonrasında fail tarafından tehdit ve şantajla uğramıştır ve bu nedenle yaşadıkları istismarı anlatamadıklarını bildirmişlerdir, mağdurların ebeveynlerinin %56'sı istismardan haberdar olmadığını söylerken, %60'ı polis ya da öğretmen gibi araçlar vasıtası ile istismardan haberdar olmuştur, ayrıca ebeveynlerin %50'si istismarcıyı tanıdığını ya da aşına olduğunu söylerken %50'si ise ya hiç tanımadığını ya da görmediğini söylemiştir.

Bu faktörlerin, son dönemde artan çocuğa yönelik cinsel şiddet mağduriyetlerinin anlaşılması açısından önemli yön göstericileri olduğu düşünülmektedir. Şöyle ki; bulgular çerçevesinde çocukların mağduriyetinde şu üç faktör öne çıkmaktadır: 1-çocukların içinde buldukları gelişimsel dönem nedeniyle savunmasız bir konumda oldukları görülmektedir, bu durum onları hedef haline getirebilmekte ve istismarcılar, çocukların bu savunmasızlıklarını fırsata çevirerek kandırma, ayartma gibi bir takım manipülatif yöntem ve tekniklerle çocukları istismar etmektedirler, 2- istismarlar çoğunlukla çocukların evleri dışındaki yerlerde meydana gelmektedir (yukarıdaki çalışmanın verileri doğrultusunda) ve 3- çocukların ebeveynlerinin etkin bir koruma gerçekleştirme konusunda yetersiz oldukları görülmektedir. Bu üç faktörün belli bir zaman ve mekânda bir araya gelmesi, cinsel istismar vakalarının meydana gelmesi açısından önemli hazırlayıcı koşullar oldukları söylenebilir. Yani istismar etmek isteyen bir yetişkin, savunmasız bir çocuğa ulaştığı zaman, eğer etkin bir şekilde gözetilmeyen uygun bir mekândaysa, istismar vakasının gerçekleşmesi için tüm koşullar oluşabilir.

Suçları, zaman ve mekân faktörü çerçevesinde açıklamaya çalışan çevresel kriminolojiye (environmental criminology) göre, suçların meydana gelmesinde suç yerleri/mekânları önemli bir faktördür (Gönültaş, 2018, 94-95): "...çevresel kriminolojide, alanın özel yapısı ile o alan içerisinde işlenen suçun zamanlaması ve yeri arasındaki ilişki incelenir. Bu bağlamda suçun meydana gelmesinde çevresel özellikleri ele alan Rutin Aktiviteler Teorisine göre, suçun oluşumunda şu dinamikler vardır: 1- Motive olmuş suçlu; 2- Uygun bir hedef ve 3- Hedefi suçtan koruyabilecek koruyucuların yokluğu ya da etkisizliğidir. Suçun oluşumunda, bu üç unsurun uygun bir mekân veya yerde bir araya gelmesi gerekmektedir. Failin rutin faaliyetleri, işte, evde ve bu ikisi dışındaki mekanlarda gerçekleşir. Bu durumda çocuğu suçtan koruyabilecek unsurlar yoksa ya da yetersizse bu durumda suçlularla

karşılaşma ihtimalleri artmaktadır. Hele ki çocukların korunma eksikliğinin yanı sıra savunmasız durumları, bir çocuğu fail için uygun bir hedef haline getirebilir. Rutin aktiviteler teorisine göre bir şeyi ya da çocuğu, uygun bir hedef haline getiren faktörler şunlardır: Suça hedef olan eşya, yer ya da bir kimsenin; değerli, erişilebilir, görülebilir ve durağan olmasıdır. Bu faktörlerin varlığı suçlunun, mağdurla yakın hale gelmesine yardımcı olan uygun bir mekânın meydana gelmesine yardımcı olur. Başta cinsel istismar olmak üzere istismar vakaları açısından, motive olmuş bir fail için, etkin koruyucu gözetiminde olmayan bir çocuk, başta uygun bir mekân olmak üzere mağduriyete sebep olan faktörlerin (görünürlük, değerli-arzu edilir olmak, korumasız olmak, hareket kabiliyetinin kolaylığı, müsait ve erişilebilir olmak) de varlığı halinde, uygun bir hedef haline gelebilmektedir...”

Bu teorik bakış çerçevesinde çocukların cinsel suçlara maruz kalmasının önlenmesi için bu suçların meydana gelmesinde; 1- Çocukların ev dışında ebeveyn gözetiminde olmadıkları yerlerin, çocukların güvenliği ve korunması açısından nasıl olması gerektiğinin, 2- Çocuklara yönelik istismar davranışında bulunan kişilerin çocuklara yaklaşma şekillerinin, 3- Çocukların korunmasında önemli rol oynayan ve çocuklarla birlikte olan koruyucuların (ebeveyn, öğretmen, bakıcı, eğitici vs.) etkinliğinin ya da nasıl etkin olacağına anlaşılması gerekmektedir.

Çocukların Buldukları Yerler/Mekanlar ve Çocuğun Güvenliği

Günümüzde çocukların buldukları yerler genel olarak 3 kategoride ele alınabilir: 1- ailelerinin ya da bakımından sorumlu kişilerin yanları (evleri); 2- okullar, eğitim merkezleri, özel ve kamu kuruluşları, çocuklara hizmet veren organizasyonlar (örn. Kreşler vs.), eğlence ve etkinlik yerleri (örn. çocuk eğlence parkları, havuzlar vs.) ve 3- (1) ve (2) arasında çocukların ulaşımını sağlayan unsurlar (örn. Servis, toplu taşıma araçları vs.). Bu yerler içerisinde, özellikle okul dönemi ile birlikte (6 yaş ve üstü) çocukların mobilizasyonu artmakta ve ev dışındaki diğer ortamlarda daha fazla zaman geçirmektedirler (Lord ve ark, 2001). Bunun yanı sıra dünyada ve ülkemizde son 20 yıl içerisinde toplumun çocuğa bakışında önemli gelişmeler meydana gelmiştir (Erbay, 2011). “...Çocuğun yüksek yararı, çocuğun psikolojik gelişimi ve katılım gibi hakları çerçevesinde arttırılan imkanlar (çocuk oyun alanlarının artması, çocuklara özel kamplar ve kulüpler vs.) çocuk odaklı bir sektörün oluşmasını sağlamıştır. Bu anlamda çocukların mobilizasyonunu arttıran etkinlikler, çocuklara yönelik tüketim araçlarındaki (örn. oyun ve eğlence parkları) artışlar ve çalışan ebeveyn oranlarındaki yükseliş, çocukların ebeveyn gözetiminden uzak zamanlar geçirmelerine sebep olmaktadır” (Gönültaş, 2018, 95). Bu bağlamda içinde bulunduğumuz bu dönem ve sonrası, çocukların ailelerinin gözetiminden uzak kaldıkları sürelerin ve bir tüketim odağı olarak çocuklara yönelik ev dışında bulunan yerlerin artacağı yönünde önemli sinyaller verdiğini söyleyebiliriz.

Ülkemizde “çocuğun korunması ve mekân” üzerine birbirine yakın anlamları içeren birtakım kavramlar öne çıkmıştır. Örneğin çocuk dostu şehirler (UNICEF), çocuk dostu okullar (Millî Eğitim Bakanlığı), bebek dostu hastane (Sağlık Bakanlığı), çocuk dostu yerler/alanlar (Mimarlık ve Şehircilik alanı), çocuk dostu oteller (Turizm alanı) vs. bunlardan birkaçıdır. Bu kavramlar kısaca irdelenirse; çocuk dostu şehir, çocukların kaliteli eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşabildiği ve güvenli bir yerde oynayabildiği şehirler olarak tanımlanmıştır. Bu şehirlerde çocukla ilgili konular merkezedir ve bu durum politikalara, uygulamalara, programlara ve bütçeye yansıtılır. Çocukların katılım hakları ön plandadır (UNICEF, 2016). Çocuk dostu bir şehirde çocuklar sömürüden, şiddetten ve istismardan korunur; sağlıklı bir ortamda yaşar ve yetişir; kaliteli bir sağlık, eğitim ve sosyal hizmete ulaşırlar, eğitim ve beceri ile ilgili gelişimi tecrübe ederler; kendilerini ifade edebilirler ve kendilerini etkileyen kararlara katılabilirler; ailevi, kültürel, sosyal ve toplumsal hayata katılabilirler; güvenli yerlerde ve yeşil alanlara ulaşılabilen ortamlarda yaşarlar; arkadaşları ile görüşebilecekleri ve eğlenebilecekleri yerlere ulaşabilirler ve etnik orijin, sosyokültürel, ekonomik farklılıklara bakılmaksızın eşit fırsatlara sahiptirler. Ülkemizde yapılan çalışmaların çoğunluğu çocuk dostu şehirler ve yapılaşma üzerinedir. Bu çalışmalarda genel olarak, çocuk dostu şehirlerin, olumlu şehir imajına önemli katkıları sunacağı vurgulanmıştır (Ermiyagil ve Gürçınar, 2015; Gökmen, 2013; Topsümer ve ark., 2009)

Çocuk dostu okulda ise, eğitim ortamının güvenli ve ilham verici bir şekilde dizayn edilmesi ve çocuğun refahının öne çıkartılması vurgulanmıştır (MEGEP, 2015, 17): Çocuk dostu okullar, “çocukların düşüncelerini ve ihtiyaçlarını karşılayan; barışçı, cinsiyetler arası eşitliği destekleyen, farklı sınıf, sosyal çevre ve inançlardan gelen çocukları kabul eden; çocukların katılımını sağlayacak fırsatları sunan; özel gereksinimli çocuklar da dâhil olmak üzere herkes için ulaşılabilen; istismar ve şiddetten uzak güvenli ve korunaklı; çocukların kendi öğrenmelerinin sorumluluklarını almalarını destekleyen; sağlıklı yaşam biçimlerini ve becerilerini destekleyen; tüm bunların yanında çocukların öğrenmelerini sağlayan bir ortamdır.” Ayrıca çocuk dostu okulda çalışan öğretmenlerin özellikleri de belirtilmiştir: “Çocukların bireysel farklılıklarını gözetken, çocukların aktif katılımını sağlayan; çocuk merkezli bir eğitim uygulayan; çocukların istenen öğrenme çıktılarını ulaşmaları için becerileri destekleyen; çocukların haklarını anlayan ve uygulayan; eğitime ilişkin aile ve toplumun diğer kesimleri ile iletişim hâlinde olabilen; çocukların anlayabildiği bir dille aktif öğrenmelerini destekleyen; cinsiyet ayrımı gözetmeyen materyaller, etkinlikler, öğrenme kaynakları oluşturabilen; okulun sorumluluklarına uygun olacak şekilde esnek programı olan; programdaki kilit noktalarda öğrenmeye ilişkin uygun yönergeler veren; okulu çocukların çalışacakları ve yaşayacakları bir biçimde kuran; öncelikli olarak çocukların öğrenmesi için eğitim sistemi kuran bireyler olmalıdır”. Konu ile ilgili Umutlu ’nun 350 öğrenci ile yaptığı çalışmaya göre, çocuk dostu olan okulda okuyan öğrencilerin, olmayana göre mutluluk-doyum özgüven puanları daha yüksek çıkmıştır (Umutlu, 2010, 102).

Bebek dostu hastane, anne sütünün önemi ve çocuğun emzirilmesi konusunda bilinç oluşturma ve danışmanlık vermeyi amaçlamaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2017). Çocuk dostu yerler, kent alanının çocuk odaklı yerler haline gelmesi konusunda belediyelere yol göstermeyi hedeflemektedir. Bunlar genel olarak çocukların eğitim-oyun ve yaşam alanları, çocuk güvenliğine özgü şehir planlaması, okul-ev arası yolların güvenliği gibi konular üzerindedir (Tandoğan, 2014). Selçuk-Kirazoğlu (2012) tarafından İstanbul Beylikdüzü ve Bakırköy ilçelerinde yürütülen çalışmaya göre, çocukların serbest oyun alanlarının yeterli olmadığı görülmüş ve bu alanlar kısıtlanmış hareket alanları olarak tanımlanmıştır. Çocuk dostu oteller ise çocukların daha rahat tatil yapmalarına yönelik çocuğun konforunu öne çıkartan bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem akademik bulgular hem de uygulamalar açısından bakıldığında çocuk odaklı standartlara sahip olan mekanlar, bir yandan çocukların psikolojik gelişimine ve korunmasına katkıda bulunurken, bir yandan da ebeveynler tarafından tercih edilebilir yerler haline gelmektedir.

Bu kavramların hepsinde ortak nokta, standartlar belirleyerek bir yerin çeşitli açılardan çocuğa nasıl uygun olacağını vurgulanmış olmasıdır. Ancak hem resmi hem de sivil organizasyonların oluşturdukları bu standartlar en temelde çocukların haklarına saygılı ve onları merkeze alan uygun mekanların oluşturulmasını amaçlamasına rağmen, standartların neye göre ve nasıl oluşturulduğu bilinmemekte ve çocuklara yönelebilecek kötü muameleleri önlemeyi hedefleyen aktif yaklaşımlara ve bakış açılarına yeteri kadar sahip değildir. Yani mekanları çocuğun yararına dizayn etmek ve bunun sürekliliği için belli bir yaklaşımı oluşturmak tabii ki önemlidir, ancak aynı zamanda bu ortamlarda bulunan ve çocuğu gözetmekle/korumakla yükümlü yetişkinleri özellikle “çocuğun güvenliği” açısından daha etkin bir pozisyona getirmenin gerekli olduğu düşünülmektedir. Çünkü en değerli varlığın korunması için özenle birtakım yapılar oluşturulmakta, devam ettirilmekte ancak kötü niyetli bir yetişkin çok çeşitli teknik ve yöntemlerle yaklaşarak çocuklara zarar verebilmektedir (Gönültaş, 2016). Yine çocuk dostu özelliğinde olan bu mekanlarda, çocuklarla birlikte çalışacak profesyonellerin çocuk hakları, çocuğun korunması, geliştirilmesi ve çocuk güvenliği gibi konularda bilgi ve farkındalığı arttırıcı herhangi bir eğitim programına rastlanmamış, olanların da (örn. Millî Eğitim Bakanlığı) bütüncül (istismarcıyı tanıma, mağduru koruma, ebeveyn-öğretmenlerin etkin koruyucu haline getirilmesi) bir çocuk güvenliğine yönelik ayrıntıları içermedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca hala bir takım organizasyonların çocukların korunması ve geliştirilmesini sağlamak adına politikalara, uygulamalara ve çocuğun korunmasını esas alan bir yaklaşıma sahip olmadığı görülmektedir: Örneğin serviste ya da araçta unutulmuş ve bu nedenle ölen çocuklar, okul merdivenlerindeki boşluktan düşerek yaşamını kaybeden çocuklar, yanlış dizayn edilmiş mekanlar nedeniyle yaralanan çocuklar, kaldıkları yurttan yanarak hayatını yitiren çocuklar, kendini öğretmen ya da eğitici olarak tanıtarak çocukların en yakınına gelmeyi

başaran ve çocukları istismar eden istismarcılar vs. bu örneklerden bir kaçıdır (Burada bahsedilen çocuğun zarar gördüğü vakalar, son on yıl içerisinde gündemde yoğun değinilen kalan medya haberlerinden derlenmiştir). Özellikle son üç yılda diğer istismar türlerine göre daha fazla artış gösteren cinsel istismar açısından (TÜİK, 2017) çocuklarla ilgili mekanların oluşturulmasında istismarcılara yönelik riski en az düzeye indiren yaklaşım ve uygulamalara ihtiyaç olduğu ortadadır.

Çocuk Odaklı Ortamlar: Kavram ve Kapsam

“Ortam” kavramı, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, “*canlı bir varlığın içinde bulunduğu doğal veya maddi şartların bütünü veya bir kimsenin-bir insan topluluğunun yaşayışını etkileyen ruhsal, toplumsal ve kültürel etkilerin bütünü*” olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda çocuğun doğal “ortamı”, çocuğun varlığını devam ettirebilmesi ve gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için bir takım maddi şartların (mekânsal özellikler, güvenlik, eğitimi profesyoneller, etkin araçlar vs.) sağlanmasını ve bu şartların çocuğa özgü bir formatta organize edilmesini gerektirmektedir. Yine tanım üzerinden bakıldığında bu ortamları sadece çocuğa özgü formatta oluşturmak yetmemekte, aynı zamanda bunların etkililiğini ve sürekliliğini sağlamak için, yani bir anlayışın oluşması adına çocuğu merkeze alan bir kültür ve atmosferin de oluşturulması gerekmektedir. Ancak ülkemizde çocuk mağduriyetleri (kayıp çocuklar, cinsel istismar başta olmak üzere çocuk istismarı) üzerine hazırlanan TBMM Araştırma Raporları (2010a ve 2010b) ve Kalkınma Planları (2014-2018) içerisinde çocuklara yönelik güvenli yer, ortam, çocuk hakları gibi kavramlara sıklıkla atıf yapılmasına rağmen, çocuğun korunması açısından uygun ortamların oluşturulmasına ya da nasıl oluşturulacağına spesifik olarak değinilmemiştir.

Çocukların olağan koşullarda çatışmadan uzak, mutlu ve sevgi ihtiyaçlarını karşılayan ortamlarda yaşaması beklenir. Bu ortamların çocukların kendilerini güvende hissedebilecekleri, yüksek yararlarını gözetken, herhangi bir olumsuz dış etkene maruz kalmayacakları ve böylece psikolojik, fizyolojik, ahlaki ve pek çok yönden kendilerini geliştirebilecekleri ve ifade edebilecekleri nitelikte olması gerekmektedir (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi-BMÇHS). Ancak yetişkinler tarafından çocuğun temel haklarını ihlal edecek şekilde bir takım şiddet davranışlarını yöneltmek onların bu ortamlarını bozmakta ve yetişkinlere göre daha farklı dinamiklerle zarar görmelerine neden olmaktadır. Bu zararların bazılarının etkileri kısa vadede görülebilirken, bazılarında ise çocuğun yaşamı boyunca sürebilmektedir; ayrıca bazıları tedavi edilebilirken, bazıları ise çocuğa geriye dönüşümsüz olarak zarar vermektedir (Doğangün ve ark., 2016; Gönültaş, 2013). Bu bağlamda çocukluk döneminin, tüm yaşam sürecinin ilk ve önemli dönemi olması ve bu süreçte yaşanabilecek olumsuzlukların tüm yaşamı etkileyebilecek bir potansiyeli içermesi çocukların tavizsiz bir şekilde, belli standartlar dâhilinde korunmasını ve kollanmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu da çocuklar için sağlıklı ortamlar

meydana getirmekle gerçekleştirilebilir. Bu husus BMÇHS' de özellikle vurgulanmıştır: Sözleşmenin 12, 17, 25, 26, 27, 31. Maddeleri çocukların korunması, güvenliklerinin sağlanması ve gelişimlerinin desteklenmesi için gerekli ortamların oluşturulması konusunda taraf devletlere yükümlülükler vermektedir. Ayrıca 19. Maddede, “devlet çocukların hiçbir zarara uğramaması için her türlü önlemi almakla yükümlüdür” diyerek devleti güvenli ortamlar konusunda doğrudan sorumlu hale getirmektedir. Bu durum, özellikle çocuklara yönelik cinsel istismar gibi kötü muamelelerin önlenmesine yönelik çocuklarla ilgili ortamların ve bu ortamlarda bulunan yetişkinlerin, çocukların korunması ve esenliği açısından oldukça önemli bir noktaya getirmektedir.

Cinsel İstismarın Önlenmesinde Çocuk Odaklı Ortamlar, Ebeveynler ve Çocuklara Koruma ve Gözetim Veren Profesyoneller

Cinsel istismarın önlenmesi ile ilgili literatüre göre, önleme 3 boyutludur: Bunlar; birincil (ebeveynleri cinsel istismar ve çocukların istismar sonrası verdiği tepkilerin nasıl anlaşılacağı konularında bilgilendirme-bilinçlendirme eğitimleri), ikincil (istismar sonrası yaklaşım ve müdahale) ve üçüncül (istismar sonrası terapi ve rehabilitasyon) boyutlu önleme çalışmalarıdır (NSVRC, 2011). İstismarın önlenmesine yönelik çalışmalar içerisinde öncelikli olarak uygulanması gereken birincil düzey önleme çalışmalarıdır. Birincil düzey çalışmalar, okullarda öğrencilere, ebeveynlere ve çocuğun okul ortamında etkileşimde bulunduğu okul personeline yönelik olarak düzenlenmektedir (Bolen, 2003).

Cinsel istismarcıların doğası ve yaklaşım metotlarına yönelik çalışmaların genellikle yoğunlaştığı yerler olan Anglosakson ülkelerde (ABD, İngiltere, Avustralya vs.), cinsel istismarcıları daha iyi tanıyarak bu suçun önlenmesi ve bu kişilerin tedavi edilmesi amaçlanmaktadır (Leclerc ve ark., 2009). Yine yapılan çalışmalarda da eğitimler, programlar, bilgilendirici web siteleri (örneğin “Darkness to Light” web sitesi) gibi kanallarla cinsel istismar, cinsel istismarcı ve yaklaşım şekilleri, müdahale ve iletişim gibi konularda yapılan bilgilendirmeler, ebeveynlerin ve koruyucuların (örn. öğretmen) cinsel istismar riskini tanımlama ve çocukları ile bu konuyu görüşme istekleri konusunda “kendi-yeterliliklerini” arttırmıştır (Burgess ve Wurtele, 1998). Ülkemizde ise bu çalışmalar oldukça yenidir ve yeterli düzeyde değildir, ancak nasıl geliştirilebileceği konusunda bazı öneriler sunulmuştur (Bakınız: Gönültaş, 2013 ve 2016). Cinsel istismarın önlenmesine yönelik çalışmalara bakıldığında, NSVRC (2011) tarafından yapılan çalışmaya göre, önleme amaçlı yapılan çalışmalar cinsel istismara karşı çocuğa yönelik birtakım riskleri azaltmayı amaçlamaktadır ve çocukların koruyucularını (özellikle ebeveynleri) çocuklar ile cinsel istismarı konuşabilmeleri konusunda motive etmektedir. Ancak bunu ölçen çalışmalar yetersizdir. Babatsikos (2010), cinsel istismarın önlenmesine yönelik programlara katılan ebeveyn ve koruyucuların, katılmayanlara göre, daha yüksek oranda çocukların cinsel istismar riskinde

olup olmadığını değerlendirebildiklerini bulgulamıştır. Yani bu programlar çocukların koruyucularında bilgi düzeyinin arttırılmasında katkı sunmaktadır.

Cinsel istismarın önlenmesi ile ilgili çalışmalar, genel olarak ebeveynlere ve öğretmen gibi çocuğun koruyucularına yöneliktir. Bu çalışmaların dünya üzerinde ABD ve Avustralya gibi ülkelerde geçmişi 1980'lere kadar dayanmakta ve özellikle STK'ler bünyesinde pek çok programın olduğu görülmektedir. Ayrıca çocuklara karşı şiddetin önlenmesine yönelik kurumsal bazda merkezler vardır ve buralarda cinsel istismarın önlenmesine yönelik programlar yer almaktadır (NSVRC-ABD, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention- ABD, Stop It Now!-ABD). Avustralya'da kurulan “Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse” ise çocuklara yönelik cinsel istismarın önlenmesi ve tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi için araştırmalar yapan ve eğitimler veren ve doğrudan alana yönelik spesifik bir birimdir. Bu birim, “önleme” kısmı içinde; kişileri, kurumları ve toplumları cinsel istismarın risklerine karşı eğitmeyi amaçlamaktadır.

Çocuk odaklı ortamlar açısından uygulamalara bakıldığında “child safe” adı altında çocuk odaklı ortamlar oluşturma konusunda Avustralya'da birtakım organizasyonların (örn. Child Wise gibi) çalışmalarının olduğu görülmüştür. Bu organizasyonlar, çocuk odaklı ortamların nasıl olması gerektiğine yönelik tavsiye ve bilgilendirmeler içeren birtakım standartlar belirlemektedir. Bu standartlara kavuşmuş çocuk odaklı bir ortam, çocukların fikirlerine ve görüşlerine değer verir ve bir takım önleyici yaklaşımlar benimseyerek onları potansiyel zararlara karşı korur. Bu ortamlar, çocuk, ailesi ve bu ortamlarda çalışan profesyonelleri koordine eder ve özellikle burada çalışanların çocuğun korunması konusunda profesyonel bir çizgide olmasını sağlar. Ancak bunların sağlanabilmesi ve devamlılığı için organizasyon içerisinde bir kültürün oluşturulması gerektiği, bunun zamanla oturacağı ve eğer bu standartlara uyulursa çocuklara yönelik potansiyel zarar riskinin en aza indirgeneceği vurgulanmıştır. Bu organizasyonlarda çocuk güvenliğini esas alan bir kültürün oluşmasında, bu ortamlarda yer alan unsurların bilgi ve farkındalıklarının arttırılması önemlidir ve bu da eğitimlerle sağlanmaktadır. Ayrıca çocuk odaklı bir ortamın tam bir güce ulaşması, organizasyonda yer alan kişilerin (profesyoneller, aileler ve gönüllüler) çocuk hakları ve sorumluluklarını açık bir şekilde anlaması ve çocuk koruma politikasını uygulama ve istekliliğine bağlı olduğu özellikle belirtilmiştir (Save the Children Australia and Child Wise, 2007, 6). Bu organizasyonlar, çocuklarla birlikte doğrudan ya da dolaylı olarak çalışan organizasyonlara eğitimler de vermektedir (Bakınız: <https://www.childwise.org.au/>). Ülkemizde de çocuğa yönelik şiddetin ve istismarın önlenmesine yönelik STÖ'ler ve platformlar, sivil inisiyatiflerce gerçekleştirilen çalışmalar vardır.

Ülkemizde çocuk istismarı ve cinsel istismarla ilgili çocuk, anne-baba ve öğretmenlere yönelik programlar özellikle son 10 yılda artış göstermeye başlamıştır. Hem STK'ler ve üniversiteler hem de kurumlar (özellikle Milli

Eğitim Müdürlükleri) öncülüğünde sempozyum, panel, kongre ve eğitim programları düzenlenmektedir. Örneğin bunlardan biri; Samsun Kamu Hastaneleri Birliği tarafından 19.11.2015 günü düzenlenen “Çocuk Cinsel İstismarı Farkındalık Sempozyumu” nda, çocuk istismarı ve özelde de cinsel istismarın önlenmesi ile ilgili çalışmalara yoğunluk verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. 2014 yılında İstanbul’da Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneğince gerçekleştirilen 1. Uluslararası Çocuk Koruma Kongresi’nin sonuç bildirgesinde, olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin %42-70 arasında olduğu söylenmiş ve özellikle çocukların cinsel sömürüsü ile ilgili her ne kadar cezalar arttırılmış olsa bile, önleyici-tedavi edici tedbirlerin arttırılması gerektiği vurgulanmıştır. Yine İnsan Hakları Derneği tarafından 2008 yılında yayınlanan “Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu” (Bu kılavuz Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği üyelerince hazırlanmıştır) ile de cinsel istismarla ilgili kavramlar, bu çocuklara yaklaşım ve iletişim, istismar sonrası prosedür, riskli aileler gibi konularda eğitici ve bilgilendirici bir kitapçık hazırlanmıştır. Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü Rehberlik Araştırma Merkezleri öncülüğünde seminer dönemlerinde öğretmenlere yönelik birtakım programlar düzenlenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün hazırlamış olduğu program kapsamında öğretmenlere, *Çocuk İhmal ve İstismar Kursu* verilmekte ve bu kursta da istismarın tanımı, risk etmenleri, yaklaşım ve müdahale, ilgili mevzuat ve bildirim şekilleri gibi konularda bilgiler verilmektedir.

Cinsel istismarın önlenmesi açısından çocukların koruyucularına yönelik çalışmalar çoğunlukla öğretmenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenler gerek gün boyu yaptıkları etkinliklerle gerekse hazırladıkları eğitim programlarıyla ihmal ve istismarın önlenmesi yönünde ve sosyal duygusal gelişimin desteklenmesinde önemli rol oynamaktadır. Eğitimli ve çocuk istismarı konusunda bilgili bir öğretmen, öğrencisinin yüzünde ya da vücudunda gördüğü yara, bere ile ilgilenip çocuğun başına neler geldiğini araştırabilir, davranışlarındaki içe kapanma, mutsuz, keyifsiz görünme, dikkatini toplayamama hırçınlık, saldırganlık vb. değişiklikleri gözlemleyebilir. Örneğin Gönültaş (2013), İstanbul örnekleminde çalıştığı n=175 cinsel istismar vakasının %48’inin, okuldaki öğretmenlerin çocuklardaki değişimleri fark etmesi sonucunda ortaya çıktığını bulgulamış ve okullardaki rehberlik servislerinin yaygınlaşması gerektiğini önermiştir.

Öğretmenlere cinsel istismarla ilgili eğitimlerin meslekte iken hizmet içi eğitimlerle verildiği görülmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2018) ancak Tugay (2008) tarafından bu eğitimlerin arttırılması gerektiği önerilmiştir. Alanda yapılan çalışmalarda öğretmenlerin çocuk istismarını tanıma ve bildirim konularında yeterli olmadıkları görülürken (Doğan ve Bayar, 2018; Tugay, 2008), bu konu ile ilgili eğitim almış olan öğretmenlerin bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Walsh ve ark., 2012). Bu verilere bağlı olarak, öğretmenlerin

hizmet öncesinde aldıkları lisans eğitimleri içerisinde, çocuk istismarına yönelik eğitimlerinin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Küçük ve ark. (2017) tarafından n=331 ilköğretim öğretmeni ile yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin cinsel istismarın belirtilerini bilme, adli prosedür ve istismar sonrası süreçle ilgili bilgi düzeylerinin düşük olduğu; ancak çocuk istismarına yönelik daha öncesinde eğitim alan öğretmenlerin bilgi düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu bulgulanmıştır. Eğitim alan öğretmenlerin (çoğunlukla PDR ve Okul Öncesi Eğitim alanı) %50’si ise bu bilgileri üniversite eğitimleri sırasında aldığını belirtmiştir. Çalışma sonucunda, tüm branştan öğretmenlerin, üniversite eğitimleri sırasında çocuğa yönelik cinsel istismar gibi çocuk istismarı konularında eğitim almasının gerekli olduğunu önermişlerdir. Doğan ve Bayar (2018)’in n=216 eğitim fakültesi öğrencisi ile yaptığı çalışmada, cinsel istismar üzerine eğitimler almış olmanın, öğretmen adaylarının cinsel istismarcılara yönelik farkındalık düzeyini arttırabileceği ifade edilmiştir.

Eğitimlerle öz değerlendirme fırsatı bulan öğretmen adayları, çocuklara yakın çalışan profesyoneller olarak farkında olmadan istismarcı konumuna düşmemek için daha çok özen gösterecektir. Böylelikle çocuk haklarının korunması ve ihlal edilmemesine dair bilgi edinen öğretmenler, “çocuk dostu” öğretmenler olarak, çocukların haklarının gözetilmesi konusunda hassas davranacaklardır. Pala (2011) çocuğun aileden sonra, birlikte en fazla vakit geçirdiği kişiler olan öğretmenlerin adaylık sürecinden başlayarak, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerle çocuk istismarı ve ihmal konusunda desteklenmesi gereğine vurgu yapmıştır. Yine Can-Yaşar ve ark. vd. (2014) çalışmalarında öğretmen adaylarının meslek öncesi eğitimlerle, istismar ve ihmale yönelik bilgi ve farkındalıklarını desteklemeyi önermiştir.

Görüldüğü üzere her ne kadar öğretmenler özelinde olsa da verilen ya da verilecek eğitimlerin, profesyonellerin (çocuklarla birlikte çalışan yetişkinler, koruyucu rolündeki kişiler) hem çocuklara yaklaşımı hem de onların gözetimi konularında farkındalık ve bilinçlerinin artması açısından önemli bir araç olacağı ortadadır. Ayrıca cinsel istismarın önlenmesi üzerine olan çalışmalar değerlendirildiğinde her birinin önemli hizmetleri sunduğu görülmektedir; ancak literatürde (örn. NVSRC, 2001) cinsel istismarın önlenmesinde birincil düzey çalışmaların, ebeveynlerin cinsel istismar ve istismar sonrası çocukların verdikleri tepkiler açısından bilinçlendirilmesinin, oldukça önemli olduğu vurgulanmasına rağmen, çocukların evleri dışında daha fazla zaman geçirdiği ortamların (okul, oyun alanları, eğitim yerleri vs.) güvenliğine ve etkinliğine yönelik farkındalık kazanmalarına ve bilinçlendirilmelerine değinilmemiştir. Halbuki daha önce de belirtildiği gibi ebeveynler ne kadar bilinçli de olsa çocuk ev dışında bir yerde iken istismarcının hedefi olma konusunda potansiyel olabilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin cinsel istismar konusunda bilinçli olmalarının yanı sıra çocukların ev dışındaki ortamların çocuğun güvenliği açısından yeterli olup olmadıkları konusunda da bilinçli olmaları gerekmektedir. Çünkü bilinçli olan ebeveynler, farkında oldukları için çocuklarını daha etkin gözeteceklerdir.

Yine bu çalışmalar ve verilen eğitimler cinsel istismarın öncelikle önlenmesi gerektiği vurgusunu yapmasına rağmen, genel olarak istismar sonrası çocuğa yaklaşım, idari ve adli prosedürler çerçevesinde kaldığı, çocukların ev dışında buldukları ortamların nasıl olması gerektiği ve en önemlisi de cinsel istismarcıların doğası ve bunların yaklaşım metot ve tekniklerini spesifik olarak ele almadıkları görülmüştür. Bu bağlamda çocukların ev dışında buldukları ortamların çocuk odağında etkinliğini, bu konuda ebeveynlerin bilinçli olmasını ve çocuklarla birlikte bulunan profesyonellerin çocukları daha etkin gözetebilmelerini bir arada ele alan bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Öneriler: Çocuk Odaklı Ortamlara Yönelik Muhtemel Standartlar

Genel olarak özetlenecek olursa; cinsel istismar ve diğer çocuğa yönelik kötü muamelelerin önlenmesi adına çocukla ilgili hangi ortam söz konusu ise hepsinin çocuk odağında organize edilmesini, tasarlanmasını, yönetilmesini, buralarda bilinçli/etkin profesyonellerin/koruyucuların bulunmasını ve bu ortamlar konusunda ebeveynlerin bilinçli olmasını sağlayacak bütüncül bir bakış açısına (Tablo 2) ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çocuğun hem korunması hem de geliştirilmesi dengesini gözeterek;

- Çocukların sosyal yaşama bütünüyle ve aktif olarak katılabileceği güvenli yerler oluşturulmalıdır (Child Safe Organisation, 2018, 1),
- Çocuklarla ilgili ortamlar birtakım standartlara kavuşturulmalı ve böylece onların fiziksel, duygusal ve psikolojik olarak güvenliği sağlanmalıdır,
- Çocukların bu ortamlarda kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri ve kararlara katılabilecekleri şekilde bir ortamın ve kültürün oluşturulması gerekmektedir,
- Çocukların buldukları ortamlar, onların fizyolojik, psikolojik, ahlaki ve sosyal gelişimlerini gözetebilecekleri, kendi doğal hallerini yansıtabilecekleri ve gelişimlerine destek olacakları şekilde dizayn edilmelidir,
- Yukarıdaki standartlara kavuşmuş olan bu ortamların sürekliliğinin sağlanabilmesi için çocuk odaklı bir kültürün yerleşmesi sağlanmalı ve ebeveynlerin, çocuklarının ev dışında buldukları ortamların onları her türlü istismar ve kötü muameleden koruyacak ortamlar olabilmesi konusunda bilinçli olmaları sağlanmalıdır,
- Bu alanda bulunacak kişi ve profesyonellerin (çocukla birlikte olacak kişiler) çocuğun korunması, kollanması, yüksek yararı, katılım hakkı gibi konularda bilinçli ve eğitilmiş olmasına dikkat edilmelidir,
- Bu ortamların ilgili devlet mekanizmaları ve sivil toplum kuruluşlarınca sürekli denetlenmesi gerekmektedir.

Bu özellikler çerçevesinde çocuk odaklı ortamlar oluşturmak sadece onları istismar/istismarcı ve zarardan korumamakta aynı zamanda temel hakları olan refahlarının desteklenmesi ve kendilerini ifade

edebilmeleri de sağlanmaktadır. Böylece bu standartlara kavuşan ortamlar, çocuğun güvenliğini, haklarını ve refahını gözetmektedir ve bunların daha pozitif bir zeminde sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca çocukların güçlendirilmesi ve kendileri ile ilgili kararlara katılımlarını sağlamak, genellikle ortaya çıkması zor olan istismar gibi mağduriyetlerin çocuklar tarafından daha rahat ifade edilmesi konusunda onlara fırsatlar sunacaktır (Commission for Children and Young People, 2018, 2).

Çizelge 1. Cinsel İstismarın Önlenmesi Adına Çocuk Odaklı Ortamlarda Bileşenler

Table 1. Components in Child-Oriented Environments for the Prevention of Sexual Abuse

Bileşenler	Beklenen Netice
Güvenli ortamlar oluşturma + Bilinçli/etkin koruma ve bakım verenler (profesyoneller ve ebeveynler)	Cinsel istismarın önlenmesi, çocuğun korunması, refahı, esenliği

Bu bağlamdan hareketle;

- Çocuklara yönelik uygun ortamlar oluşturmayı amaçlayan girişimler, verdikleri hizmet şekillerine göre farklılaşmaktadır. Ancak başta UNICEF'in belirttiği çerçevede kalarak ülkemizde çocuklarla birlikte faaliyet yürüten resmi ya da özel tüm organizasyonların çocuklarla ilgili ortamları oluştururken benimseyeceği, anlam farklılıklarını önleyen ve çocukların korunmasına yönelik aktif bir bilincin oluşmasını sağlayacak üst bir kavramın, örneğin "Çocuk Odaklı Ortamlar", oluşturulmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Böylece konuya yönelik bütüncül bir bakışın (Tablo 1) oluşması sağlanabilir.
- Oluşturulacak üst kavramın çerçevesinde, çocuk odaklı ortamların oluşturulmasına rehberlik eden standartların belirlenmesine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir ve bu standartlar, çocuk odaklı ortamların dizaynını, çocuk haklarının/çocuğun korunmasının ve geliştirilmesinin gözetilmesini, çocuğa yönelik kötü muamelelerin önlenmesini, bu ortamlarda bulunan yetişkinlerin çocukları aktif bir şekilde gözetme konusunda eğitilmiş olmasını ve bu ortamların denetlenmesini kapsayacak özellikte olmalıdır.
- Alanda yapılan çalışmalar sıklıkla çocuk dostu şehir ve yerlerin dizaynı üzerinedir ancak fenomenin kriminolojik boyutunu ele alan çalışmalar oldukça azdır. Ayrıca çocuklara karşı kötü niyetli yaklaşan yetişkinlere yönelik bakış yeterli düzeyde değildir. Bu yetişkinlerin çocuklara nasıl yaklaştıkları, ne tür metot ve stratejiler uyguladıkları, çocukları ve koruyucularını nasıl manipüle ettikleri gibi konularda çocuklara koruma ve bakım veren konumundaki kişilerin bilgi ve farkındalık düzeylerinin belli bir düzeyde olması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle son iki yılda cinsel istismar mağduriyetindeki %30'luk artış, sadece çocukların güçlendirilmesini değil, aynı zamanda çocuklara yönelen bu kişilere karşı çocukların koruyucularını da çocukları daha etkin gözetmeleri açısından güçlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Extended Summary

The focus of this study is to make suggestions for the formation of a child-centered understanding to effectively protect children and ensure safety. In this context, it is aimed to present suggestions for determining the minimum standards and the scope of these standards on how all environments where children are or can be found can attain the quality of child-oriented environments. In addition, the importance of adults, especially teachers, who are the protectors of the child, for effective supervision will be discussed. In line with this,

- The criminological dimension of crimes against children will be discussed in the context of time and place elements.
- By discussing what the concept of child-centered environment might be suggestions will be made on how a holistic approach can be made in the effective protection of children. The findings of Gönültaş (2013)'s research on children who were victims of sexual abuse (n=202) between 2009 and 2012 in Istanbul can be referenced: According to this comprehensive study; 88% of abused children are girls, 54.5% are between 0-12 years old, 45.5% are between 13-15 years old, 65% of abusers are outside the household, 33% of them are completely strangers to the child. In 70% of the cases, the abuser approached the children with methods including promises, bribery, seducing behaviors, 88% of the cases are seen to take place outside the child's home, while the perpetrator is mostly outside the household in abuses that occur outside the home, the type of abuse is 53%. with the highest penetration content, 60% of the victims were threatened and blackmailed by the perpetrator after the abuse, and therefore they reported that they could not talk about the abuse they experienced, 56% of the victims' parents said they were not aware of the abuse, while 60% were through intermediaries such as the police or teachers. They were aware of the abuse, and 50% of the parents said they knew or were familiar with the abuser, while 50% said they had never known or seen the abuser. These factors are thought to be important guides in understanding the recent increase in victimization of sexual violence against children. Namely, within the framework of the findings, the following three factors come to the fore in the victimization of children: 1- it is seen that children are in a vulnerable position due to the developmental period they are in, this situation can make them a target and perpetrators exploit children by using some manipulative methods and techniques such as deception and seduction by turning these vulnerabilities into opportunities. 2- abuses occur mostly in the places than children's homes, and 3- it is seen that children's parents are insufficient to provide effective protection. It can be said that the combination of these three factors in a certain time and place are important predisposing conditions for the occurrence of sexual abuse cases. In other words,

when an abuser reaches a vulnerable child, if they are in an appropriate place that is not being actively supervised, all the conditions are met for the abuse to take place. It is thought that places where the children are is the starting point for the prevention of crimes against children.

In this context, by considering the balance of both protection and development of the child:

- Safe places should be constituted where children can participate fully and actively in social life (Child Safe Organization, 2018: 1),
- Environments related to children should be brought to some standards so that their physical, emotional, and psychological safety should be ensured,
- An environment and culture should be constituted in such a way that children can express themselves easily and participate in decisions in these environments,
- The environments in which children live should be designed in such a way that they can observe their physiological, psychological, moral, and social development, reflect their natural state, and support their development,
- To ensure the continuity of these environments, which have reached the above standards, a child-oriented culture should be established, and parents should be made aware that the environments where their children are outside the home can be environments that will protect them from all kinds of abuse and ill-treatment,
- Attention should be paid to ensure that the persons and professionals (people who will be with the child) in this field are conscious and educated on issues such as the protection of the child, its best interests, and the right to participate.
- These environments should be constantly supervised by relevant state mechanisms and non-governmental organizations.

Kaynaklar

- Babatsikos, G. (2010). Parents' Knowledge, Attitudes And Practices About Preventing Child Sexual Abuse: A Literature Review. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 19(2), 107-129.
- Bolen, R. M. (2003). Child Sexual Abuse: Prevention Or Promotion. *Social Work*, 48(2), 174-185.
- Burgess, E. S. ve Wurtele, S. K. (1998). Enhancing Parent-Child Communication About Sexual Abuse: A Pilot Study. *Child Abuse And Neglect*, 22(11), 1167-1175.
- Can-Yaşar, M., İnal-Kızıltepe, G. ve Kandır, A. (2014). Öğretmen Adaylarının Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 7(3), 286-303.
- Commision for Children and Young People. (2018). *A Guide for Creating a Child Safe Organisation*. 01.01.2021 tarihinde <https://www.ccp.vic.gov.au> adresinden erişildi.
- Doğan, T. ve Bayar, Ö. (2018). Çocuk Cinsel İstismarı: Geleceğin Öğretmenleri ve Okul Psikolojik Danışmanları Ne Kadar

- Biliyor. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 571-581.
- Doğangün, B., Gönültaş, B. M., Uzun-Oğuz, E., Oral, G. ve Öztürk, M. (2016). Psychological Complaints Reported By Sexually Abused Children During Criminal Investigations: Istanbul Example. *Child Abuse And Neglect*, 56, 54-61.
- Erbay, E. (2011). *Türkiye’de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi* [Basılmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Ermiyagil, M. S. ve Gürçınar, C. (2015). Kentsel Mekân Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü: KKTC’de Yeni Kent Gönyeli Örneği. *Dealkent*, 6(17), 12-45.
- Finkelhor, D. ve Dzuiba-Leatherman, J. (1994). Childrens As Victims Of Violence: A National Survey. *Pediatrics*, 84(4), 413-420.
- Finkelhor, D. (2008). *Childhood Victimization: Violence, Crime, and Abuse in The Lives Of Young People*. Oxford University Press.
- Gökmen, H. (2013). Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler. *TMMOB Dergisi*, 2, 28-30.
- Gönültaş, B. M. ve Şahin, B. (2016). Event Locations İn Extra-Familial Child Sexual Molestation Cases The İstanbul Example. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. <https://doi.org/10.1177/0306624X16673373>
- Gönültaş, M. B. (2016). Cinsel İstismarcıların Çocuklara Yaklaşım Metot ve Teknikleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 8(1), 289-305.
- Gönültaş, M. B. (2013). Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddet Olaylarında Olay Kurgusunda ve Şüpheli İfadelerindeki Ortak Özelliklerin İncelenmesi [Basılmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Gönültaş, M. B. (2018). *Türkiye’de Kayıp ve Kaçırılan Çocuklar Sorununa Bütüncül Yaklaşım*. Nobel Yayınevi.
- Küçük, S., Faydalı, S., Yeşilyurt, M. (2017). Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Sürecinde Öğretmenin Rolü. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1757-1767.
- Leclerc, B., Proulx, J., Beauregard, E. 2009. Examining the Modus Operandi of Sexual Offenders Against Children and Its Practical Implications. *Aggression and Violent Behavior*, 14(1), 5-12.
- Lord, B. W., Boudreaux, M. C. ve Lanning, K. V. (2001). Investigating Potential Child Abduction Cases. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 70(4), 1-13.
- MEB. (2015). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Çocuk Hakları ve Çocuk Dostu Mekanlar. 01.01.2021 tarihinde <https://www.megep.meb.gov.tr> adresinden erişildi.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) (2010a). *Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi (Sayı: 589)*. 01.01.2021 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr> adresinden erişildi.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) (2010b). *Türkiye’de 2006-2010 Yılları Arası Kayıp Çocuk Sorunu Ve İlgili Risk Faktörlerinin İncelenmesi - Saha Araştırması*. 01.01.2021 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr> adresinden erişildi.
- National Sexual Violence Resource Center (NSVRC). (2011). *Child Sexual Abuse Prevention and Risk Reduction Literature Review for Parents & Guardians*. NVSRC Publications.
- Pala, A. (2011). The Need For Character Education. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 3(2), 23-32.
- Sağlık Bakanlığı, (2017). *Bebek Dostu Hastane Kriterleri*. <https://giresunkdceah.saglik.gov.tr/TR,37077/bebek-dostu-hastane-kriterleri.html>.
- Save the Children Australia and Child Wise (2007). *The 10 Steps to a Child Safe Organisation. A Handbook on Child Safety in Organisations in Cambodia, Penh: Australia*.
- Selçuk-Kirazoğlu, F. (2012). *Fiziksel Çevre - Çocuk İlişkileri, Açık Oyun Mekanları ve Çocuk Dostu Çevre Kriterleri Üzerine Bir Değerlendirme; Bakırköy ve Beylikdüzü Örnekleri* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Tandoğan, O. (2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar. *Megaron*, 9(1), 19-33.
- Topsümer, F., Babacan, E. ve Baytekin, P. (2009). Şehir ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1, 5-20.
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- TÜİK. (2017). *Çocuk Mağdurlar (2013-2017)*. 1.12.2018 tarihinde http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070 adresinden erişildi.
- Umutlu, Ç. (2010). *Çocuk Dostu Okul Projesi Kapsamında Olan ve Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Öz güvenleri ile Zorbalık Eğilimlerinin İncelenmesi* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- UNICEF. (2016). *Child Friendly Cities Initiatives*. 01.01.2019 tarihinde <https://childfriendlycities.org/turkey/> adresinden erişildi.
- Walsh, K., Mathews, B., Rassafiani, M. ve Farrell, Butler, D. (2012). Understanding Teachers’ Reporting Of Child Sexual Abuse: Measurement Methods Matter. *Children and Youth Services Review*, 34, 1937-1946.